

“ Non est mortale quod opto ”

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(VERSCHIJNT VIJF MAAL PER JAAR)

Vijfde Jaargang

1930

Nr. 5

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.

Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheide, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, schoolhoofd, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraeten, schoolhoofd.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR : C. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, schoolhoofd, Achterbroek.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Oudheidkundige Kring van Esschen.

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

J. Anthonissen, Kruisweg.

J. Berben-Van Beeck, IJzerenweglaan, Cappellen.

Maria Bervoets, onderwijzeres.

J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).

Alfons Beyers, Dorp, 58.

J. Blicke, Lange Herenthalsstraat, 26, Antwerpen.

J. Boeren, Dorpstraat, 103.

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.

Ben. Braeckman, Graaf van Hoornstraat, 52, Antwerpen.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Eerw. Heer Kannunik Broeckx, pastoor-deken, Contich.

E. Brosens, Van Luppenstraat, 11, Antwerpen.

Wed. F. Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroek.

E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.

Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vleeschhuis», Antwerpen.

Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei, 67.

Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuillier, IJzerenweglaan 60, Mariaburg-Cappellen.

Eerw. Zuster M. Damiana, klooster, Haasrode.

R. Debonnaire, tandarts, Merxem.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Eekeren.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaar.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Eerw. Heer Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.

J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Balen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

R. Govaert, onderwijzer, Gooreind.

Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

E. H. Alb. Henderick, Leeraar.

Corn. Hens, maalter.

Jaak Hens, maalter.

Jan Hens, handelaar, Dorpstraat.

H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.

Aug. Janssens, leeraar, Oude Kerkstraat, 29, Antwerpen.

Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 125, Borgerhout.

Jan Kenis, Westdoorn.

J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.

Mevr. W. Koch de Gooreind, kasteel van Gooreind.

Hub. Kunst, onderwijzer, Neerstraat, 18, Roermond (Holland).

Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eekeren.

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

Redactiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

De Schuttersgilden van Wuestwezel

1. — Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild

(9° Vervolg.)

5. DE SCHIETINGEN.

1. Het wipschieten naar den koningsvogel en de koningsprijzen.

De gildevergaderingen die een schutter het meest aan het hart liggen, zijn wel de schietingen.

De hoogstgeprezen die zich voordoet, de wipschieting naar den vogel of gaai, als de gildebreders *metten coloven opwaerts schieten om alsoo eenen Coninck te maecken*, en die 's anderdays gevolgd is van de schieting naar de *Coninckxprijzen*.

De vogelschietingen worden vastgesteld en *geordineert* door het gildebesteduur dat de schikkingen treft en de voorwaarden stelt, door den koning, die daar het hooge en gezaghebbend woord over heeft, vooruitgezet.

Ze grepen bij de Kolveniers op onbepaalde tijden plaats : in den eerste alle vier of vijf jaren.

Uit het *Register voor de gulde van St. Joris* weten wij dat de *nieuwe Cloveniersgulde*, het eerste jaar van haar bestaan, in 1662, naar den hoogvogel schoot, en haar tweede schieting hield vier jaren later. Telkens werden *coninck ende gulde* bij de kruisboogschutters op hun gildekamer onthaald en gefeest. (1)

Of er tusschen 1666 en 1675 een vogelschieting gebeurde, blijkt niet.

(1) *Wesalia*. 3^e jg. n. 3, bl. 44.

De derde en vierde, of de twee eerste welke het G. B. ter kennis brengt, zijn de koningschietingen van 1675 en 1680.

Naar de desbetreffende uitgaven te oordeelen schoten de Kolveniers naar den koningsvogel in 1685 en 1697.

De elfjarige oorlog (1702-1713) staakte alle schietingen. Eens voorbij, bloeide het gildeleven wederom op, doch de vogelschieting bleef tot 1718 uit, en dan met ettelijke jaren tusschenruimte volgden de schietingen van 1729, 1751, 1759, 1771 en 1782.

De negentiende eeuw kende er slechts drie: in 1802, 1846 en 1884.

Onze eeuw werd met de koningschieting van 1906 ingezet. Doch de heropleving en de verheffing van het Busgild in 1927 brachten het vuur voor goed aan de lont.

Twee feestelijke schietingen grepen achtereenvolgend plaats in 1928 en 1929.

Alfons Smeulders en *Jozef Boeren* joegen den hoogvogel van de speer. Hun namen moeten bij den rol van de gildekoningen gevoegd worden.

Meestal was het in de maand Mei, na het planten van den *Meijboom*, dat de vogelschietingen geschiedden met wezenlijke plechtigheid en luisterrijke feesten.

Het was wipschieting voor een nieuwen koning.

Heel het dorp was er druk mede bemoeid en verdrong zich nieuwsgierig rond de plaats waar de oude wip sinds eeuwen was opgericht.

De **wip**, het gemeenschappelijk eigendom van de drie gilden is gevestigd op de gronden der heeren van Wuustwezel, in de gebuurte van de *Vloeikens* en de *Marunsbeemden*, op dezelfde schilderachtige plaats waar zij nog, nagenoeg op een honderdtal meter noordwaarts, zegevierend staat.

Daar vinden wij ze in 1580 ten gerieve van de Sint Joris- en Sebastiaansgilden die met het later ontstaan St. Kristoffelsgild de onderhouds- en vernieuwingskosten onder hen in gelijke paarten verdeelden.

Zoo moest ten jare 1695 voor de vernieuwing gezorgd worden.

Een nieuwe schutboom werd met toestemming van den rentmeester van het Antwerpsche gasthuis en den toezichter der goederen alhier, den eerw. heer pastoor, op het Bersgat gehaald. Aan het verkappen en andere onkosten betaalden de Kolveniers voor hun aandeel negen-en-twintig gulden, vier stuivers, een oord, en aan het verwen vier gulden, die de sekretaris voorschoot en in 1698 terugkreeg.

Ziehier hoe de gilderekeningen van 1694-95 en 1697-98 het opteekenen:

« ... gegeven aen de betaling van den nieuwen Schutboom die teghenwoordich staet in het berschat op des geijshuijs sijn erve ... ende dat met consent van den rentmeester ende den pastor, van alle oncoesten ende cappen van het hout van den schutboom saemen de somme van neghen en twintich gulden vier stuijvers een oort. » bl. 174.

« ... noch gegeven aen het verven van den schutboom aen den *sec(re)taeris* dat (hij) had verschoeten voor ons gulden de somme van vier gulden. » bl. 185.

In 1716 kwam er een nieuwe wippe.

De Bus voldeed het derde der bekostiging : zes-en-twintig gulden zeven stuivers waar de gildebroeders onder hen drie-en-twintig gulden zestien stuivers voor ophaalden volgens *ordonnantie* van hun overlieden.

« *Ietem* brengt den rendant ... voor ontfanck het genen dat tot de wiep is geordenert de somme van drij en twintich gulden en seshien stuijvers. »

« *Ietem* aen de wiep (ge)geven de soeme van ses en twintich gulden en seven stuijvers. » Rek. van 1715-16, bl. 203-204.

Tot deze nieuwe wip behooren ongetwijfeld nog de volgende uitgaven in de gilderekeningen van 1719-20 en 1720-21 voorkomende :

« ... gegeven aen de ollie (die) tot den scutboom gebruijckt is de somme van eenen gulden achtiën stuijvers. » bl. 213.

« ... gegeven voor de afsetten van den schutboom vier gulden. » bl. 215.

De wip ging dertig jaren mede.

Tijdens den oorlog, werd zij ten jare 1746 door een nieuwe vervangen. Van het aanschaffen vindt ge niets in het G. B.

Vermoedelijk hadden de gilden den boom voorniet gekregen. Zij hadden hem maar te verkappen of tot wip te verwerken. Het kostte van arbeidsloon twee gulden viertien stuivers. Het aandeel van ons gild, genomen op het overschot van het dienstjaar 1740-41, staat aldaar als *naer betaeling* bl. 258 bijgeschreven :

« 1746 in September heft den rendant betalt aen Jan van Ostaeijen voor arbeijtsloon van de wiep te verkopen de somme van 18 stuijvers. »

Bepaalde melding van wipherstel of vernieuwing treffen wij voor het verloop dezer eeuw in het G. B. niet meer aan.

Terloops weze hier tusschengelascht dat buiten de wip de onderhoudskosten van het *vondelke* en het *veken*, den toegang van de schuttershoven, ook ten gemeenen last waren van de drie gilden.

Toen het Fransche beheer de gilden had afgeschaft, werd de oude wip neergehaald en met de *afsetten* weggeruimd.

Doch, eens het schrikbewind over en de orde hersteld, richtten de Kolveniers met behulp van de hand- en kruisboogschutters een nieuwe wip in de hoogte voor de vogelschieting van 1802.

Dat ons gild zijn deel in de onkosten zooals vroeger betaalde, lijdt geen twijfel.

De rekening van 1802-03 geeft melding van de *onkoste aen de wip* tusschen de saamgevoegde uitgaven van het gildejaar, beloopende tot tweehonderd zeven-en-dertig gulden vijftien stuivers.

Rekeningen noch aantekeningen zijn bij de hand om meer mede te deelen.

Naar het getuigenis van de oudermans werd de nu bestaande wip ten gerieve van de gilden een der laatste jaren van verleden eeuw fonkelnieuw vervaardigd op de kosten van den Weledelen heer graaf R. du Chastel de la Howardries.

Bij het naderen der schietingen wordt al wat er mede betrekking heeft in oogenschouw genomen, en als het nood doet, hersteld of vernieuwd.

Menige daggelden worden besteed — *het dachgelt op seven stuijvers gereckent*, Gilderek. v. 1713-14 — *voor onkost van het voeghel schieten, reparatie aen de wiep, het verteren van de wiep op te riechten*.

Meermaals zijn het uitgaven o. a. *van den voeghel te maecken viertien stuijvers; voor twee speren op de wiep achtiën stuijvers; voor het poeijer om den voeghel te schieten* (koningschieting v. 1697) *neghentien gulden vier stuijvers; aen poeder ende loot*, (1751) *twintigh gulden vier stuijvers een oort; aen kruijt ende loot* (1759) *de somme van twee en twintigh gulden vertien stuijvers; den onkost van voeghel schieten ende voeghels maecken ende kruijt ende loot* (1771) met de overige samen gerekend.

Geen schieting zonder stoet of optocht.

Vendel en wimpel ondergaan herstelling of vernieuwing. (2)

De trommel krijgt nieuwe vellen, nieuwe spankoorden, pezen of snaren. (3)

De steken of tiphoeden van vaandrighs en tromslager worden opgekuischt of van nieuwe pluimen voorzien: *van maecken aen de pluymen* wordt in 1743 *een gulden twelf stuijvers* betaald.

De *sluijels*, de *hantschoenen*, het *cleet* van de schuttersmaagd worden op hun nieuwsch gewasschen en *gerepereert*.

Daar gloort de verwachte en betrachte **schietingsdag**.

De busschieters verschijnen *te gesetter ure* op hun paaschbest ter vergadering waar de wimpel is uitgestoken.

Ze gaan in de beste orde naar de kerk de H. Mis bijwonen. Teruggekeerd verwisselen zij eenig kleedingstuk en voorzien zich van hun *effen busse naer ouder gewoente, poeijer, loot t. w. cogels gegoten van loode, ende alles daertoe dienende*.

De trommel roffelt. En op een wenk zijn al de mannen daar en «scharen zich gespannen en bondig schouder tegen schouder in 't gelid» (O. de Laey).

Met vasten stap schrijdt de gildestoet voort naar de schietplaats.

De trommelslager voorop, gevolgd van de schuttersmaagd in het wit, voor de gelegenheid de Koningsmaagd geheeten. Opgeleid door de twee dienende dekens, draagt zij *den coninckxvoghel bedect op de ijsere geerde*.

Komen nu statig te paard aangereden *met den seijden sluijer, den hoet met de pluym* en witte handschoenen, de alferis, het vendel

op den schouder en de wimpelier het gildevaandel of den wimpel hoog en hoofsch gedragen; dan volgen de oudermans, de hoofdman met den *ouden coninck* en al de *geswoorne schutters van den eede*, gaende op linie met de schietbusse op hunnen lincken arm.

Aan de wip schikken deze laatsten volgens loting zich in een halfroond

De hoofdman neemt de *breucke van den ouden conincx schou- ders* met deze woorden : *gij sijt ontslaegen van het conincxampt*, en hangt ze onder aan de wip.

De tamboer, ergens op staande, roert de trom en roept met forsche stem de menigte in dezer voege toe : « de hoofdman en dekens verzoeken alwie het koningschieten niet aangaat, van hier te vertrekken en zich tegen alle ongeluk te vrijwaren dat zou kunnen voorkomen door het schieten of het vallen van den kogel. Zoo niet zal hij persoonlijk verantwoordelijk zijn. »

De *afgaende* koning zet de schieting in met drie vrije scheuten; dan lost de heer van het dorp of zijn schout, de burgemeester, ook drie vrije scheuten.

Daarna komen de gildebroeders bij loting aan de beurt, maar steken eerst een voor een in de beurs die aan de wip hangt, de zeven stuivers door de *kaerte* bepaald, om straks aan den nieuwen koning te worden geschonken.

De vogel is afgeschoten. De hoofdman leidt den handigen schutter naar den gereedstaanden zetel of zorg. Neergezeten wordt hem door den hoofdman de koningsbreuk over de schouders gelegd en toegesproken : « Gij zijt het die door uwe *conste ende schutterlijcke hanteeringhe* den koningsvogel afschoot, ik aanvaard u en keur u goed en beveel aan *dekens, alferis, serdeanten en gemeijne guldenbroeders ende alle anderen wie het aenghaen magh*, — zich tot hen keerende — dat gijlië hem voor koning van het busgild van S. Krisstoffel zult houden en op uwen eed eerbiedigen. »

De nieuwe koning ontvangt de gelukwensen van de gildebroeders op beurt en volgens waardigheid en rang, en neemt de borze met de hem gegunde penningen vriendelijk dankknikkend aan.

Allen zetten zich weder ordelijk in stoet en geleiden hem triomfantelijk naar de gildekamer, waar hij over vendel en wimpel, voor de deur opengespreid, pront en preutsch binnenstapt.

De nieuwe koning wordt door al de schutters als een vrome held gevierd, voortaan omringd van al den eerbied en het ontzag aan zijn hooge waardigheid toegekend.

Voor hem, met de zilveren koningskroon op 't hoofd en zijn be- minnelijke gade die majestatisch aan zijn zijde troont, bedeesd eenig- zins en onthutst door de eerbewijzen die ook haar deel zijn, staat de opgesmukte en welvoorzene feesttafel bereid. De heer van het dorp of zijn schout, de burgemeester, zijn genood aan te zitten, met de onafscheidbare gezellinnen der nieuwe koningin, de huisvrouwen van

de busschieters, en met de hoofdmans en koningen van hand- en voetboog en hun duurbare wederhelften.

Terwijl vóór het maal de mannen het koninglijk bittertje of brandewijntje binnenslurpen, doen koning en koningin de vrouwen hartelijk bescheid met een *suipken* (4), een zoet drankje van bier, suiker en geklutste eieren samengekookt.

Na het *maeltijt teeren* gaan ze *ordentelijk op de doelen schieten* en tegen den avond vergezelt heel het gild den koning naar zijn woning.

's Anderdags is het aan hem al de gildebroeders *te vereeren met een tonne bier, niet min maer wel meer*.

Hij geeft met blij gemoed daarbij drie prijzen ten beste, genaamd *conincxprijzen*, ter waarde van drie gulden den eerste, van twee gulden en half den tweeden en van twee gulden den derden prijs, welke alleen de broeders *onder den eedt van dese gulde* kunnen winnen met het wipschieten van drie vogels.

De koning met zijn zilveren halssieraad op de schouders, en de gildeoverheden en -broeders treden in reën vooruit naar de schietplaats; tusschen hen de maagd dragende de drie prijzen met de drie vogels vastgezet op de ijzeren stang.

Daar gekomen hecht hij met eigen hand de prijzen aan de wip. Die den middenvogel treft, wint den eersten prijs; die den eersten van de twee andere mikt, den tweeden. De derde prijs is voor hem die den laatsten vogel afschiet.

Omringd van al de schutters met de overlieden voorop, stappen de drie overwinnaars voorafgegaan van de maagd met de prijzen, fier vooruit ter gildekamer waar er wederom om het meest wordt gefeest.

Den derden dag is het gild gehouden *sonder coste ofte laste van de schutters te winnen te geven met het schieten naer de schijve in den gulden hof dusdanighe silver ofte tenne prijzen als de hooftman ende dekens geraeden vinden*.

Aan den koning behoort zijn prijzen en aan den hoofdman de overige of de gildeprijzen den winners te overhandigen.

Of hier ten dorpe *tot vermeerderinghe van de vreugde van de gildefeesten* voor de vrouwkes een prijs werd geloofd dien zij konden verdienen met op beurt en bij loting *te kegelen ende werpen met stocken naer de gans hangende aen een gespannen coorde*, kan uit het G. B. niet gehaald worden.

Integendeel, dat onze mannen zich niet altijd vergenoegden naar den gaai of het wit te mikken, maar het al eens op de gans aanlegden en een kapuin wonnen, doet de gilderekening van 1674-75 onderstellen als ze spreekt van *eene cappuijn ghecocht in het schieten van de gaens*, bl. 95.

(4) *Suip, suipken*, meest *suipen* in 't meervoud. Schuermans. *Algemeen Vlaamsch Idioticon*. Ter plaatse nog gekend.

Dit waren drie dagen dat onze gildebroeders ferm kermisten, klonken en dronken, zongen en sprongen tot dat wederom het afvuren van musketten en snaphanen, het uitbranden van fakkels en pektionnen de verlichting en het vuurwerk dier tijden, allen tot den aftocht noopten.

Alhoewel de voorrechten en verplichtingen van koning en gildebroeders het meeste door de algemeene gildekaart zijn vastgesteld, wordt nochtans het koningschieten menigwerf nog afzonderlijk geregeld.

Alzoo werd alhier voor het jaar 1846 een nieuwe verordening of *Condisie* gemaakt.

Hier volgt ze ter bewaring, letterlijk zooals de hoofdman ze eigenhandig inschreef en onderteekende, 35 en 36 der tweede blad-cijfering van het G. B.

Het eerste artikel is eigenlijk het opschrift met het woord *Condisie* vooraan.

« 1846. Condisie.

Artikel 1. Aengaende het schieten van den Vogel van de gulde van de Edele Bus Kristof te Wust-wezel den 12 Augustus.

Artikel 2. Iederen gulden Broeder zal betaalen zeven stuyvers op conditie tot voordeel die den Vogel zal afgeschoten hebben.

Artikel 3. Den Koning zal verplicht zyn volgens regt de gulde Broeders eene dag te tractheeren en de Vrouwe de vrey suypen te geven op eene dag als het hem zal believen.

Artikel 4. Den Koning zal verplicht zyn eene prys te laeten schieten op de wip den eersten prys van 3 gulden en den tweeden van twee gulden thien stuyvers, den derden van twee gulden.

Artikel 5. Den Koning zal betaalen aen de schuttersmaegt twee gulden vyfthien stuyvers voor een regt.

Artikel 6. Den Koning zal verplicht zyn den b(r)euck te verbetelen, het bestaet in een ons zilver en niet minder en dat binnen den tijd van een jaer.

Artikel 7. Den Koning zal vry zyn van alle gelaegen als den wimpel zal uyt gesteken zal worden behalven de jaerlyke onkosten daer op uytgaende.

Artikel 8. Den Koning zal verplicht (*zyn*) van dry gulden te betaalen aen den wimpel voe(r)ders de welke de Eerbewyzing aen de konigin zullen toe brengen.

Aldus deeze conditie geapprobeer(d) van hoofdman oudermans deekens en gulde broeders van de Edele Bus Christof.

Aldus gedaen te Wuest-wezel den 12 Augustus 1846.

Hoofman Jorisen. »

2. De Schietspelen in het Gildehof.

Buiten de luisterrijke vogelschietingen gevolgd van de schietingen naar de *conincxprijzen*, komen de verschillende jaarlijksche schiet-

spelen aan de beurt waar meer bevoorrechte schutters genot en baat bij halen.

Het zijn die waarop de gildebroeders en andere liefhebbers de *edele busse hantheerende*, vooral met Sinksen- en kermisdagen, op de doelen van het gildehof ter schieting *compareren* van de zilveren en overige prijzen van waarde die de *ghemeijne gilde* of een gildebroeder of een vreemde te winnen hangt.

Het zijn ook de gewone schietspelen wanneer onze mannen meest onder hen *alle sondaeghen* tot Baafmis toe, *aldaer colven, heulen ofte maentscheuten schieten* voor den zoogenaamden *staenden* en de andere tinnen gildeprijzen die *mette busse tot eene oeffeninghe ende onderhoudlinge der conste* verdiend worden.

Het **gildehof** van de Kolveniers lag achter de hoeve van Sint-Elisabethsgasthuis, en nam samen met de hoven van kruis- en handboogschutters, alle drie neven elkander, het gedeelte in dat aan de Biest paalde *van den veursten aert*, een bouwland, gelegen *suijt de beke*.

Deze grond werd hun *gegundt ende verleent om daeroppe te setten hunne doelen ofte hoopen* met afspraak dat zij hem eenvoudig in gebruik nemen zonder *het minste recht ofte pretentie van eigendom*, en op het eerste verzoek hem af te geven en te ontruimen.

In December van 1686 onderteekenden hoofdman en koning van Sint-Kristoffel en hoofdman en koning van Sint-Sebastiaan de verklaring, waarvan het afschrift op het archief van voormeld gasthuis voorhanden is, *dat den grondt, erve ende boomen van hunne respective schutterijen gestaen ende gelegen neffens de schutterije van den edele kruisboge zijn competerende aen S. Elisabethen gasthuijse tot Antwerpen ende dat de selve zijn van eene ende selfste nature gelijk die van den Cruisboge, gelovende oversulckx daervan tallen stonden des versocht sijnde afstandt te doene ende onse doelen ende huijskens van den grondt te ruimen*.

Namens de Busse onderteekenden Jan Peeter Beijers, hoofdman en Geeraert Cor. van Dooren, koning.

De schiethoven waren met eiken boomen beplant en door een gracht omringd.

In 1731 kaptten de werklieden van het gasthuis de boomen uit van de Sint-Kristoffel- en S. Joris schutterijen om verkocht te worden. De Sint-Sebastiaan kocht de zijne voor negen gulden en zaagde ze ter hoogte van de hoopen over.

Het eerste jaar van den oorlog 1744-48 treffen wij onze gildebroeders nog schietende naar de doelen. De drie volgende jaren niet meer. De gilderekeningen vermelden geen de minste uitgaaf van wat schieting aangaat, maar wel van het houden der teerdagen die zij niet konden ontberen.

Bestonden er nog doelen? Voorwaar neen.

In April 1749 wendden zich de *«dekens der respective gilden tot Wuestwezel*, neen, de hoofdmans, tot de eerw. moeder van het gasthuis om de doelen opnieuw te mogen oprichten en de noodige

gras- en heidezoden in het Bersgat te gaan afsteken. Zij bekwamen het en namen in danck aan, zoo zij zich uitdrukten, *de gunste die d'Eerw. Moeder van Ste. Elisabeth gasthuijse binnen Antwerpen toestemt van onse doelen te mogen opmaecken op haren grondt, de rossen daer toe noodigh te mogen haelen in 't Beerschot waer vooren wij in recompens ons verbinden de grachte loopende rontsom de schutterije op onsen koste te doen behoorelijk ruimen in de maent van augustij ofte 7ber cerstkomende* ».

Sijmon peeter Sijmons, niet deken maar hoofdman der Kolve-niers onderteekende met de andere hoofdmannen het stuk dat tus-schen de bescheiden van het gasthuijs berust.

De doelen van Sint-Kristoffel werden heropgericht, de gracht geruimd en andere werken gedaan om de schietingen te hernemen.

De gilderekening van 1749-10 deelt het ons mede: *betaelt aen de dolen te maecken, den stoel op den doel, de hofgrachte ruimen... samen met de wiep richten en andere uitgaven bijeen gereckent... de somme van ses entwinticht gulden en vertin stuijvers* (bl. 279).

Vóór elke doelschieting werd alles voorzien, verbeterd of ver-nieuwd.

Zoo kreeg het **doelhuis** of het *huijsken op de doelen* in 1675 nieuw ijzerwerk. Er werd *« betaelt... van eijser werck aen de dool-huijsse de somme van ij gl. viij st. »* en in 1718 *« van het besetten het huijsken op schuttershoof... drij gulden en neghen stuijvers. »* (bl. 209).

Ten jare 1723 werd het met nieuw stroo gedekt dat de gilde-broeders verplicht waren bij te brengen ofwel waarvoor zij een ver-goeding te betalen hadden aan het gild. Alzoo ontving de deken *« drij gulden en drij stuijvers »* van degenen die geen stroeij en hebben geleverd aen het doel huijsken. » (bl. 212).

Daarenboven werd er *« gegeven... van het huijsken op de doelen te deecken en het besetten samen vijf gulden thien stuijvers »* (bl. 213)

Wederom verkreeg het doelhuis een nieuwe opknapping in 1753 die *achtien gulden twelf stuijvers kostte*, in het G. B. aangeschreven bl. 285 : *« voor uijtgeef aen het doelhuijsken van het decken, gerden, banden, kalck en stroij ende aen den smiet van het eijser werckt. »*

De **balie** en de **schietschijf** behoeften nu en dan noodzakelijke herstelling. Er werd al eens *« gegeven aen het hout daer de baeli van is gemaect 16 stuijvers »*; een andermaal *« van de baeli te maecken op het schuttershoof de somme van een gulden vijf stuijvers, twee oort. »*

Onkosten waren aen den smiet te betalen *« van de schijve te maecken; van erser tot reperaeijsi aen de schijve; verder van het aanschaffen « van stroeij tot den doel boven de schijf en van lijvaet om de schijff te becleeden »*; dan nog van boeken *sweert pampier, een schrijfboek, een boeck aengaende van den prijs, of schiedtboek.*

De gasthuisgoederen waren ten jare 1797 aangeslagen en in leeke handen overgegaan.

De schuttershoven werden noodgedwongen afgebroken en verdwenen aldaar voorgoed.

Onze mannen, die in 't geheim waren blijven voortbestaan, verkregen welwillend in 1802 van den weledelen heer J. F. de Vinck een grond in bruikleen, gelegen in de Akkerstraat.

Nieuwe doelhoopen werden aldaar opgeworpen, een *nif doelhuijs* getimmerd, en de oude schijve opnieuw aangepast. De *onkoste* staan samen met *de onkoste aen de wip* onder de overige uitgaven van het gildejaar 1802-03 gerekend, zooals hooger reeds is vermeld.

De drie schutturen door een boog verbonden, van weerszijden de schietlijn, rond het jaar 1890, in baksteen opgebouwd, braken onze gildebreders bij het losbranden van den laatsten oorlog af, en bergden de materialen, uit vrees van aangeslagen te worden, bezorgd weg.

Niet zoo dra was het land ontruimd of zij metsten de muren op eigen kosten terug op, en hielden van dan af de doelen uitsluitelijk voor hun gebruik.

Afzonderlijke voorschriften, schikkingen en voorzorgen, die meest heden nog worden nageleefd, regelden de schietingen *naer de schijff op den doelloff*, en verplichtten de schutters op straf van boet en prijsverbeuring.

Tot over eenige jaren gebruikten onze mannen de oude ijzeren **schijf-el**, verdeeld als volgt :

: XI : VIII : II : VII : VIII : III : XIII : III : XII : I : VI : X : V : XV :

Nu is zij veranderd en draagt de hedendaagsche verdeling :

: XV : VII : XII : VIII : XIII : VIII : X : XIII :

Ziehier de voornaamste verordeningen van de zondagsche schietingen die ook gelden voor de maandschoten en op Sinksen en kermisdagen.

Een deken en een *serdeant* ofwel een ouderman zijn gehouden ten schiethove tegenwoordig te zijn.

Die zich ietwat bedronken ter prijsschieting aanbiedt, wordt kortaf geweigerd.

Onder het schieten mag geen drank het doelhuizeken binnen gebracht worden. Geen ontstichtende of kwetsende woorden op de schutterijen uitgesproken zoomin als ter gildekamer.

Elke *heule*, d. i. elk door loting en na beurtregeling gevormd schietspel, door een der voornoemde overlieden op het *schiedtboek* ingeschreven, begint met deze woorden : « *Dit is ter ceren van Godt ende van den heijlighen Christophorus.* »

Elke schutter schiet op beurt in een *spel ende doorganck* twee schoten in het hoogste en twee in het laagste lettergetal.

Eerst betaalt hij zijn *doorganck* en mag het schiethuis niet verlaten vóór hij hem voluit geschoten heeft.

Niemand mag zijn afgevuurde bus van de balie nemen om nog te schieten, tenzij hij eerst den boekhouder verwittigd heeft en met

het klinken der bel den *telder*, die teeken doet dat hij de bel gehoord heeft en zich achter den schuthoop wegtrekt.

Niemand mag schieten met lichaam, voet of bus, ergens tegen rustende of steunende.

Wie van al het voorgaande in gebreke is, betaalt boet of verbeurt zijn prijs.

Wie zijn bus driemaal afvuurt en uitbrandt zonder te lossen, verbeurt zijn doorgang.

Van hem die zijn afgevuurde bus op de balie niet legt en de schijf niet raakt, is het schot grauw gerekend en te boek gesteld.

Na het afgaan van een schot mag niemand spreken, vooraleer de teller het getroffen getal toeroept. Op zijn eed is deze gehouden dit telkens met luider stem te doen.

Geen schutter mag zich bij den teller begeven, zolang de prijzen niet gewonnen zijn.

De teller, alhier de gildeknaap, is gemachtigd de overtreders in de boet te slaan en deze terstond in te vorderen.

De teller zal voor zijn moeite van iederen prijs van anderhalf pond tin twee stuivers genieten en van ieder lap of wit een stuiver.

Na de prijsschieting, mogen gildebroeders en liefhebbers voortgaan met schieten voor eenig gelag, mits den teller te vergoeden.

Niettegenstaande de voorschriften en maatregelen welke de voorzichtigheid oplegt, is een ongeluk nog mogelijk en rap gekomen. Het geval deed zich voor op de kermis-schieting van 1717. De knaap, Th. P. Nuijts, werd door een kogel gekwetst welke Jacob Jan Luijcx' bus *onmooselijk* ontschoot. De wonde was niet doodelijk : zij werd op de kosten van het gild gemeesterd. (5)

De groote **schietprijzen** zijn op de Sinksen- en voornamelijk op de kermisdagen te winnen.

De kolfschutters van dicht en verre worden ter plaatse door den knaap uitgenoodigd die hun den *beschrijfbrief*, de *placckaerte* of *caerte der prijsen* bestelt.

Deze werd te Antwerpen ter pers gedragen. Het G. B. getuigt dat den *serdeant een reijs... betaelt* werd, *om aldaer placeckaerten te doen druecken*, welke de deken — *rendant tot Antwerpen heeft betaelt ij gl. xiiij st.* Reken. 1679-80, bl. 115.

Alsulcken prijsen stelden begoede gildebroeders of -vrienden, of de *gemeijne gulde*, instemmende met hetgene *hoofman, coninck ende deckens geraeden* vonden ter schieting op te hangen, *omme bij de liefhebbers daertoe inleggende gewonnen te worden*.

Alzoo gaf ten jare 1671 Hendrik de Crom, eigenaar van de « *affspanninge... met huijsinge, schuer, brouwerije, stallingen ende hoven, op den cruijswech, genaemt den dobbelen arent* » (6) eenen prijs van waarde te winnen. Hij hield gild en gildebroeders vrij van

(5) *Wesalia*, 4^e jaarg. n. 4, bl. 51.

(6) *Metinge ende schattinge van de gronden enz. begonst in 1662. fol. 161.*

alle onkosten, hield ze schadeloos voor al wat er kon gebeuren, en verbond daartoe zijn persoon en goederen. Bij akte van 26 Januari a. c. had hij zich vóór Schepenen van het dorp verplicht :

« den hooftman, coninck, dekens ende gemeijne guldebroeders vande Edele hantbussche ... te indemneren costeloos ende schadeloos te houden van alsulcken prijs als hij comparandt is ophangende, omme mette Edele Busse bij de liefhebbers daertoe inleggende gewonnen te worden, soo van ongeluck (: dwelck Godt verhoeden wil) als alles anderssints den selven prijs aengacnde, sonder datte voors. Gulde ofte guldebroeders van dyen daervoor eenichsints int minste oft meeste gemocijt oft gemolesteert sullen worden in eeniger manieren en sonder dat hij hem oftejemandt anders met eenige articulen in de gedruckte Caertic vermeldt de voorschreven Gulde aengacnde sullen moghen behelpen, daer voor verbindende sijnen persoon ende alle sijne goederen ruerende ende onruerende, tegenwoordige ende toecomende sonder argelist. Actum den xxvij^{en} januarij xviij^e ende een en seventich, present Jacob van Ostaeijen ende Jan Peeter Beijers, schepenen. » (7)

In 1700 gaf Jan Verbraecken, bij wien dit jaar het gild besteed was, een prijs te winnen ter waarde van vierentwintig gulden zooals het G. B. opgeeft, bl. 192.

« ... Voor ontfanck van Jan Verbraecken van het inleggen op sijnen prijs die de gulde broeders hadden gewonnen met inleggen ende was werdich de somme van vier en twintigh gulden. »

De inleg is zeven stuivers per schietingsdag, verplichtend voor al de gildebroeders.

Zooals zij hun *schotelgelt*, aan- of afwezig op het teermaal te betalen hebben, zoo ook moeten zij het *schietgelt* voldoen, al zijn zij er niet of doen zij niet mede : « *schietgelt dat de gulden goet komt.* »

Op de buitengewone Schuttersfeesten van het bloeiend gildejaar 1699-70, was tusschen de genoodigden een oud-busschiet, Hendrik van Tolhuijsen, (8) minderbroeder in het klooster van Antwerpen. Hij dong, zooals vroeger, twee dagen *schutterlijk* mede naar de prijzen.

Het gild had uit eigen kas den dubbelen inleg gulhartig voor den armen Franciskaan betaald die kruis noch duit meer mocht bezitten.

Tusschen de uitgaven van voornoemd feestjaar stelt het G. B. bl. 189 : « *noch gegeven aen het schietgelt van hendrick van tholhuijsen minnebroer de somme van verthien stuivers voor twee daghen schietens.* »

De prijzen bestonden uit zilveren voorwerpen : schalen, bekers, kroezen, wijwatervaten en zoo meer, doch meest uit tinnen tafel- en keukengerief : groentekommen, bierspotten, schotels, tellooren, soepen gewone lepels, zoutvaten, mostaardpotten, schenk- en drinkkannen en menig ander in het huishouden tepaskomend stuk.

De tinnen prijzen werden meestal geleverd door *Albrecht Aelbrechts* en *Jacobus Cockelet*, tingieters te Antwerpen. Zoo leverde de

(7) Register der Schepenenbrieven in Wuestwezel. 1670-1672. fol. 68.

(8) Broeder Henricus van Tolhuijsen, geprofest den 21 Juni 1688, *braxator-victuarius*, brouwer en voorraadbezorger van het klooster van Antwerpen. Inlichting van E. P. Hier. Goeyens, archivaris van de Minderbroedersorde.

eerste de prijzen van het gildejaar 1679-80, zeventien gulden vijftien stuivers drie oord waard; de tweede o. a. de prijzen van 1740 waarvan de eerste prijs viertien pond woog, aan elf stuivers gerekend, naar een nota van den tijd door wijlen ouderman Petrus Jozef Staepels overhandigd, en waaruit wij nog het volgende putten.

In 1751, verschafte J. Cockelet *eenen tennen prijs geordineert door huijbrecht van de Langerijt, hooftman van de Colveniers gulde...* wegende viertien pond en half, bedragende de som van tien gulden een halven stuiver, en bestemd voor het getal *int hoogh*.

Hij leverde insgelijks den prijs *int leegh*, wegende tien pond ter waarde van zeven gulden, acht stuivers en half. Beide prijzen golden samen zeventien gulden negen stuivers.

In tegenstelling van de groote prijzen die denzelfden dag geschoten en ter hand gesteld worden, hebben wij den zoogenaamden *staenden prijs* die gewoonlijk van den eersten schietingszondag op de gildekamer ten toon staat, om *gewonnen te worden bij de guldebroeders* met hun drie zondagsche scheuten, en slechts bij het sluiten van het schietjaar, op Baafmiszondag toegekend wordt en overhandigd.

De hoofdman, doch meest de koning, ging den staenden prijs te Antwerpen aanschaffen en voorschoot het *preijsgelt: het jaer verloeps* van tien, acht en zeven gulden *van de obligaetie van twee hondert gulden, uijt te reijcken aen die genen die den preijs hebben gewonnen: « betaelt den koninck om den staenden prijs te haelen voor de gult de somme van 7.0.0 »* bl. 288.

Zooals vroeger is aangebracht, werd voornoemde intrest somtijds besteed aan het onderhoud van het altaar in de kerk, en het doelschieten ging alsdan door voor een geringen *standen preijs* welke aan het gild een, twee, drie of hoogstens vier gulden en stuivers kostte.

Rond het midden van verleden eeuw waren als prijzen uitgelooft koperen marmitten, potten en pannen en ander soortgelijk koperen keukengerief. Later allerlei gebruikelijk glas- en gleiswerk en nu, — de huidige tijden brengen het mede, — geëmailleerd kook- en dien-gereedschap, zooals dit jaar een oud-schutter, van hier vertrokken, het hart aan de Bus gehecht en hoog ingenomen met hare verheffing, mildelijk schonk voor eene waarde van ongeveer zevenhonderd frank, om als prijzen geschoten of tusschen de guldebroeders en -zusters verlot te worden. Eer en dank aan hem!

Geldprijzen werden uitgelooft voor het schoonste en talrijkste intreden, van het verste komen.

Het G. B. getuigt dat ten jare 1680 de Kolveniers van Breda en Kruisland die hier ter schieting waren, in twist lagen. De eenen en de anderen maakten aanspraak op den prijs *van weeghen het weesten* (wijdste) *versoeck*, en geene van beiden gaven zich ten andere. Onze mannen slechtten zelf het pleit en schonken den toegekenden geldprijs in verdeling, *« waarmede de gulde aen beijdegaeder heeft voldaen de somme van vj gl. xvij ½ stuijvers. »* bl. 126.

Op hun beurt werden onze schutters door de gilden van de om-
liggende dorpen en van verder verwijderde streken op de kermis-
schietingen uitgenoodigd. Het kon niet anders : gaan doet komen.

Het gild zond op zijn kosten de flinkste schutters er henen,
meestal naar Brecht, Loenhout en Kalmthout, soms wel naar Ant-
werpen en andere plaatsen.

In dezer voege geeft menigmaal de dienende deken het te kennen :
« betaelt voor de ghemeijne ghulde die naar Eijssen ende Brecht
hebben weest schieten hetwelke door de gulden broeders is ghecon-
senteert comt te samen te bedraghen de somme van vj gl. » bl. 119.

« Betaelt aen de guldenbroeders die op buijten kermissen mede
hebben gheweest schieten ende andersiens tot brecht, loenhout, calmp-
hout bij de gulde gheconsenteert, comt te samen te bedraghen de
somme van ix gl. » bl.

Het G. B. teekent ook het *versoeck* aan der busgezellen van
Dermonde. Ons gild betaalde voor den *beschrijfbrief* het *rappoert* :
O. 9. 2.

Insgelijks had het « *van Loven gekreghen een plackaet van eenen
prijs dien sij hebben opgehangen* », waarvoor het gewoon *repoortgelt*
van vier stuivers werd uitgegeven.

Of onze mannen in beide afgelegene steden ter schieting getogen
zijn, is niet te denken. Het G. B. vermeldt daar niets van. Reizen
ging toen zoo zwierig niet als nu.

P. v. G.

OUDE NIEUWSJES

Zoals nu.

In den jaere 1648 is het een soo natten Somer geweest, dat de
oude personen seyden desgelycx niet gesien te hebben, van soo
menichte water als 't regende, beginnende eenigen tyd voor St Jan
en duerde tot in den Winter. De bempden stonden meesten tyt onder
water.

(Gemeentearchief. Schotboeck, f° 1.)

Ons Eigen Hoekje.

AANBETALING 1931. — Mogen we onze leden en abonneuten verzoeken gebruik te willen maken van bijgaand stortingsbulletijn om de aanbetaling voor 1931 te doen? Tevens verzoeken we hen nogmaals ons Steunfonds te willen gedenken. « Wesalia » bloeit dank zij zijn talrijke leden en dank zij vooral den milden steun zijner trouwe lezers. We hopen daar steeds op te mogen rekenen.

Toen we de postkwijtingen voor 1930 aangeboden hebben, kwamen er enkele terug met de melding « Afwezig ». We zullen zoo vrij zijn die bijdrage te laten innen terzelfdertijd met die voor 1931.

Hartelijk dank op voorhand!

BOEKENNIEUWS

J. VERSTRAELEN. *Folkloristische bijdrage over de Musschengilde.* (Uitgave van H. O. K. — Hoogstraten). 33 blz.

Aan de hand van het verslagboek dezer gilde (gesticht in 1817) geeft S. haar geschiedenis.

In het verzorgde brochuurtje vinden we het gildeleven heel gemoedelijk weergegeven : reglement, rekeningen, gelegenhedenverzen, hekeldichten en bijzonderheden over vergaderingen en schietingen.

De gilde ging te niet voor enkele jaren bij gebrek aan leden en, mag er bijgevoegd, omdat er niemand gevonden werd die belangstelling wist te wekken en nieuw leven kon brengen in 't oude gedoe. Jammer genoeg ging heel het aanzienlijk bezit der gilde verloren.

De heer Verstraelen heeft verdienstelijk werk verricht : de herinnering aan de verdwenen St. Hubertus-gilde blijft zeker voortleven, dank zij deze folkloristische bijdrage.

G. MEEUSEN. *Roosendaal als aloud handelscentrum* [in « Reclamenummer van « De Grondwet ». — Roosendaal — 8 Nov. 1930.]

Melding wordt gemaakt van de turfmarkt te Roosendaal en van de overeenkomst tusschen den graaf van Nassau, den prins van Oranje en den Prelaat van Tongerlo. (10 Oct. 1537.)

Rond dit tijdstip zijn Christiaan Adriaense De Brouwer en Hendrik Cornelisse de Smet eigenaars van 60 bunderen moer onder het Wuustwezelsche grondgebied gelegen.

Voor inlichting weze hier aan toegevoegd :

Acten Indiciael van Wuustwezel, 1534-38, vermelden een brief de dato 27 April 1535 waardoor schepenen kond maken dat « *Adriaen Claeijs ellewoutszoen ... bekennt dat hij vercocht heeft Anthonijs Cornelijssen ... alsulcken een buynder moers als hem geleuert is, gelegen onder wezele in alsulcken liij ½ buyndere ende xxxij roeyen moers ongepaert ende ongedeylt als henrick cornelyssen, koerstiaenen de brouwere ende andere goede mannen van rosendaewl gecocht hebben by decrete ende jnden jaere xv ende xxxij opten xviij^{ten} dach february by beernaerde vanden berge boode ordinarys ja brabant als vander, hooger handt...* »

Inhoudstafel van den 5ⁿ Jaargang (1930)

De Schuttersgilden van Wuestwezel. 1. <i>Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild.</i> — P. v. G.	
De speellieden.	2
4. <i>De Vergaderingen.</i> 1. De jaarlijksche groote vergadering van September	3, 57
2. De gewone vergaderingen op Meiavond, de processiedagen, teerdagen der boogschuttersgilden en kermisdagen	59
3. De buitenkansjes.	63
5. <i>De Schietingen.</i> 1. Het Wipschieten naar den Koningsvogel en de Koningsprijzen.	73
2. De schietspelen op het Gildehof.	79
<i>Rond 1830.</i> School en Schoolmeesters. — K. Peeters.	9
Bosschen, Waterlooopen, Wegenis. — K. Peeters.	26
<i>Uit Oude Schuttersdocumenten.</i> — H. Kunst.	13
<i>De Grafkelder van het Hof van Wuestwezel.</i> — K. Peeters.	25
<i>De Heerlijkheid van Woestwezel.</i> — Th. De Molder.	28
<i>Wuestwezel 1830-1930.</i>	
[Gilden, 35. — Bezettingstroepen, 36. — Bestuur, 37. — Onderwijs, 40. — Landbouw, 41. — Melkerij, 45. — Verlichting, 46. — Brandweer, 47. — Nijverheid, 47. — Verkeer, 48. — De Oorlog 1914-18, 50.]	
<i>In Memoriam Dr J. Floren.</i>	54
<i>Theofiel Verellen (1844-1916).</i> — K. Peeters.	67
<i>Oude nieuwsjes, enz.</i>	71, 86
<i>Ons eigen Hoekje.</i>	71, 87
<i>Boekennieuws.</i>	14, 32, 54, 72, 87
<i>Brievenbus.</i>	16

A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jos Leys, Dorp, 87.
 L. Lucas, Olmendreef, Cappellen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaarts.
 G. Mariën, Exterlaar, 109, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michiels-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Merxplas.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans, Klein Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 R. Peeters, Oedenkovenstraat, 25, Borgerhout.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 A. Ribbens, onderwijzer.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holland).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Absheide, Beersse.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Rudolfstraat, 9, Antwerpen.
 Eugene Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei. 53.
 Wed. L. Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaarbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 J. Van den Broek, gemeentesekretaris, Loenhout.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar, Hoogstraten.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogl., Schreurevest, 29, Heverlee.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaarbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroek.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Ravels.
 J. G. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holland).
 E. H. Van Horenbeeck, pastoor, Gooreind.
 A. Van Horenbeeck, apotheker, Adeghemstraat, Mechelen.
 J. Van Horenbeeck, Hanswijkstraat, Mechelen.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.)
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoor.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Gemeentepark.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Al. Van Oers, Rich. Neyberghlaan, 46, Brussel.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Barones L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel «Sterbosch».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, Markgravestraat, 14, Antwerpen.
 J. D. H. van Uden, Rijksstraatweg, 208, Haarlem (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fourneaustraat, 29, Berchem.
 Mme. We. Th. Verellen, Posterijhof, Gooreind.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.
 Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa « 't Heibieke », Brasschaat-Polygoon.
 J. Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 E. H. Verstrecken, kapelaan, Sterbosch.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Willem Vorsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holland).
 Fr. Wouters, Bestuurder der gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Appelian, Van de Wiellei, 54, Brasschaat.
 L. Bervoets, Van den Houde's lei, 3, Deurne.
 Alois Blommaert,
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 Louis Boeren, bakker, Ste-Mariaburg.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Eekeren-Donk.
 L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 149.
 J. Carpentier, Dorp, 96.
 J. Cornelissen, Eikblokstraat, 19, Deurne.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 L. De Bie, Tuinwijk, Eekeren.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 E. H. Th. De Molder, pastoor, Oostmalle.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 R. De Roover, Heermanstraat, 5, Merxem.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Dierckxens, Statiestraat, Esschen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-
 Adr. Francken, Baan. [loo
 L. Francken, Gasthuishoevestr., 22, Merxem.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 Dr J. Goossenaerts, Molenstraat, 23, St-Amandsberg.
 Felix Goris, Handelslei.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 M. Haesaert, Kerkeneind, 73, Calmpthout.
 Jul. Hens, Dorp, 49.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
 Jan Herrygers, Paal, 190.
 E. H. L. Hicguet, seminarist, Lier.
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 H. Kanora, Hofstraat, 33, Eekeren.
 Kasteel Groenendaal, Merxem.
 C. Kerremans, Handelslei, 60.
 C. Kockx, Polderstraat, 192.
 J. Kockx, Van der Keilenstr., 34, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 E. H. J. Lauwereys, leeraar, Hoogstraten.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Mecusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Fr. Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Aug. Oerlemans, Loenhout.

Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
 E. J. Ossenblok, St Mattheusstraat, 11, Borgerhout.
 Frans Paclinckx, Achterbrug.
 Frans Paclinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Flor. Peeters, St-Annagesticht, Berchem.
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 Jan Peeters, Processieweg, St. Lenaarts.
 K. Peeters, Dorp, 82.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 E. H. Philippen, archivaris Commissie Openb. Onderstand, Antwerpen.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 W. Poppelaars, Gooreind.
 E. H. Dr Floris Prims, archivaris, Antwerpen.
 Karel Roelands, Kruisweg, 167.
 J. Roelen, Baan, 94.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Stacpels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, Platanenstraat, 13, Brussel.
 Fr. Stevens, Gooreind.
 Em. Torreele, Archivaris, Hoogstraten.
 A. Van Cuyck, Ten Eeckhovelei, 10, Deurne.
 P. J. Van de Locht, Dorp, 104.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
 Arn. Van de Put, Gooreind.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 69.
 Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 Louis Van Geel, Dorp, 112.
 Fernand Van Gelder, Jean d'Ardennestraat, 50, Brussel.
 Math. Van Gils.
 Em. Van Heurck, Helenalei 26, Antwerpen.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 K. Van Hoydonck, Beersgat.
 Jozef Van Looveren, Breikelen.
 Jozef Van Looveren, Baan, 95.
 Louis van Looveren, Breikelen.
 V. Van Nueten, landbouwingenieur, Esschen.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroek.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
 M. Verhoeven, Donckschesteeweg, Brasschaat.
 Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 21.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Karel Vervoort, bediende.
 Em. Vrancken, Scheepswerfstr. 21, Hoboken.
 R. Wagner, Lieve Vrouwstraat, 48, Eekeren.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring:
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalia*) 2,— fr.
Verschenen jaargangen Wesalia ... 7,50 fr.
Afzonderlijke nummers ... 2,— fr.